PROGRAM POSLOVNEGA IN PROGRAMSKEGA RAZVOJA ZAVODA

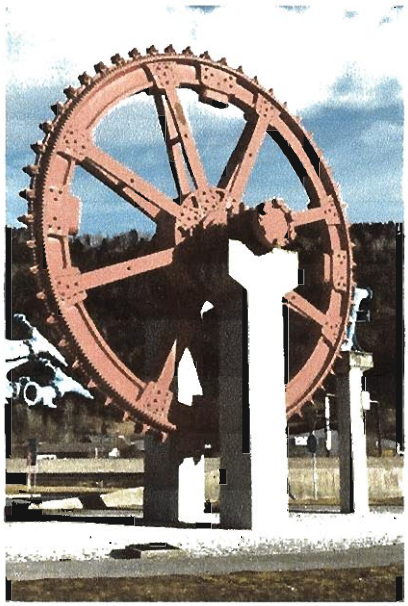

Železarstvo *Planinstvo* *Meja*

KAZALO

STRANI

PROGRAM POSLOVNEGA RAZVOJA ZAVODA 3

I. Opravljanje državne javne službe 3

II. Sredstva soustanoviteljic Občine Jesenice in Občine Kranjska Gora 3

III. Sredstva iz projektov in sodelovanja z zasebnimi in javnimi subjekti 4

IV. Ustvarjanje lastnega dohodka 4

PROGRAMSKI RAZVOJ ZAVODA 6

I. ŽELEZARSTVO 6

A)Prepoznavanje in ohranjanje kulturne dediščine s področja železarstva 6

B)Predstavljanje in razumevanje kulturne dediščine s področja železarstva

II. PLANINSTVO 8

A)Prepoznavanje in ohranjanje naravne in kulturne dediščine s področja planinstva 9

B)Predstavljanje in razumevanje naravne in kulturne dediščine s področja planinstva 10

III. MEJA 12

A)Prepoznavanje in ohranjanje kulturne dediščine s področja zgodovine, mednarodnega sodelovanja in presežkov človekovih psihofizičnih sposobnosti 12

B)Predstavljanje in razumevanje kulturne dediščine s področja zgodovine, mednarodnega sodelovanja in presežkov človekovih psihofizičnih sposobnosti 12

PROGRAM POSLOVNEGA RAZVOJA ZAVODA

Gornjesavski muzej Jesenice ima status javnega zavoda s področja kulture. Za svoje delovanje pridobiva sredstva iz naslova opravljanja državne javne službe, od obeh soustanoviteljic Občine Jesenice in Občine Kranjska Gora, iz projektov in sodelovanja z zasebnimi in javnimi subjekti. Od prodaje proizvodov, blaga in materiala ter storitev, ustvarja lasten prihodek, ki predstavlja približno 15 odstotkov sredstev za delovanje zavoda. Glavnino stroškov zavoda predstavljajo program, kadri, računalniška in informacijska tehnologija (oprema pisarn, razstavnih prostorov in dvoran, vzdrževanje licenc Galis, Qgis-portal FLULED, dveh spletnih strani), videonadzor ter vzdrževanje.

Cilji:
-zagotoviti finančno stabilnost, uravnoteženost med stroški in prihodki
-ustvariti več lastnih prihodkov
-vlagati v izobraževanje obstoječih kadrov, predvsem v usposabljanje s področja muzejske stroke in znanja tujih jezikov

I. Opravljanje državne javne službe

Od leta 2009 je bil zavod vpisan v razvid muzejev in prejel pooblastilo za opravljanje javne službe. Pooblastilo je bilo podaljšano do preklica. Na podlagi tega pooblastila zavod prejema sredstva, s katerimi pokriva plačo treh kustosov. Prizadevati si je treba, da bi ohranili to pooblastilo. Zaradi tega je potrebno veliko pozornosti namenjati urejanju muzejske dokumentacije in depojev, konzervaciji in restavriranju predmetov, digitalizaciji, prezentaciji in interpretiranju kulturne dediščine v okviru lastnih zbirk in na terenu. Nadaljevati je potrebno z evidentiranjem, ohranjanjem, zbiranjem, akcesijo in inventarizacijo kulturne dediščine.

Cilj:
-ohraniti pooblastilo za izvajanje javne službe s področja naravne in kulturne dediščine
-ohraniti in pridobiti status nacionalnega muzeja za področij planinstva in železarstva
-nadaljevati z urejanjem depojev, muzejske dokumentacije, digitalizacijo muzejskih zbirk

II. Sredstva soustanoviteljic Občine Jesenice in Občine Kranjska Gora

Potrebno je ohraniti višino sredstev, ki jih namenjata obe občini za programsko delovanje in kadre ter za vzdrževanje trga na Star Savi, stavb in depojev, s katerimi upravlja muzej. Višino sredstev lahko opravičimo s premišljenim vlaganjem v razstavno dejavnost in pedagoško-

andragoški program ter promocijo, ki povečujejo zanimanje obiskovalcev za ponovni obisk muzeja in obeh občin.

Cilj:
-upoštevati strategijo trajnostnega razvoja Občine Kranjska Gora do leta 2030
-uresničevati občinski razvojni program občine Jesenice 2011 – 2025
-ravnati se v skladu s strategijo razvoja turizma v občini Jesenice 2020 – 2030
-upoštevati vizijo nadgradnje in razvoja muzejske dejavnosti v občini Kranjska Gora
-krepiti odnose z občinskimi in javnimi zavodi na področju turizma, vzgoje, izobraževanja, športa in kulture

III. Sredstva iz projektov in sodelovanja z zasebnimi in javnimi subjekti

Za uresničenje svojega programa muzej pridobiva sredstva s prijavo svojih projektov ali pa medinstitucionalnih projektov predvsem na Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za gospodarstvo, Urad vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu, Evropski sklad za regionalni razvoj ter Evropski strukturni in investicijski skladi. Trenutno smo udeleženi v mednarodne projekte Kreativna Evropa, InduCI in LAS Gorenjska košarica. Prvi bo prispeval k digitalizaciji fotografskega gradiva predvsem iz prve polovice 20. stoletja. Drugi bo ponudil kreativne rešitve pri predstavljanju industrijske dediščine. V okviru projekta LAS Gorenjska košarica muzej sodeluje v operaciji Naša industrijska dediščina naš ponos. Z operacijo, ki se letos končuje, smo poleg dveh dogodkov: dva dogodka: srečanje kovačev in prikaz taljenja železove rude v vetrni peči, dali izdelati še pet kostumov za like iz zgodovine železarstva, igrici Prižig plavža in Zakladanje plavža ter obnovili 15 enot industrijske dediščine. Za uresničevanje svojega programa je muzej deležen podpore Planinske zveze Slovenije in pomembnega gospodarskega subjekta družbe SIJ Acroni.

Cilj:
-biti vsako leto finančno in programsko udeležen pri vsaj enem mednarodnem projektu
-ohraniti sofinanciranje Planinske zveze Slovenije za delovanje Slovenskega planinskega muzeja
-krepiti odnose s skupino SIJ pri izpeljavi odkupov muzejskega gradiva in pri izpeljavi muzejskega programa
-krepiti odnose z deležniki s področja gospodarstva in jih vključiti v paketne ponudbe
-pripravi in prijaviti projekte na slovenska ministrstva

IV. Ustvarjanje lastnega dohodka

Muzej ustvarja lasten dohodek z vstopninami, pedagoško-andragoškim programom, prodajo prodajnega materiala in oddajanjem prostorov.

Obisk stalne in občasnih razstav Slovenskega planinskega muzeja je na zavidljivi ravni. Želimo si, da bi ohranili naše redne obiskovalce in bi s promocijsko dejavnost privabili nove obiskovalce. Čas in trud zaposlenih je vložen v številne pedagoško-andragoške delavnice. Mogoče bi ohranili le nekaj najbolj uspešnih in jih še nadgradili. Vsako leto dodali mogoče le nekaj, in te prilagojene za različne starostne skupine.

Vsekakor je potrebno zvišati obisk in s tem dohodek stalnih razstav v ostalih muzejskih hišah. Na Jesenicah se bo odprl nov Slovenski železarski muzej, ki bo z zanimivimi vsebinami, prisotnostjo v medijih in promocijo na trgu zlasti v pomembnih turističnih krajih, privabil domačine, Slovence in turiste. Število plačanega obiska Kasarne je nizko, v Kosovi pa obiska praktično ni. Potruditi se je treba, da bodo vsebine tudi v Kasarni in Kosovi graščini atraktivne. Gornjesavski muzej Jesenice ima bogato fototeko, ki je javnosti malo poznana. Z digitalizacijo in objavami fotografij v nižji resoluciji ali vodnim žigom bi se povečalo število sledilcev na spletu. Ob upoštevanju avtorskih pravic in varstva osebnih podatkov je še vedno bogat fond, ki bi bil lahko ob plačilu v boljši kakovosti dostopen za ljubitelje in raziskovalce zgodovine.
Do letošnjega leta je raslo število turistov Kranjske Gore, ki pa se ni dosti poznalo v muzeju Kranjska Gora in Rateče. Tudi vsebine v teh hišah bi bilo potrebno narediti zanimive in dostopne za domačine in turiste. Potrebno bo delati na paketnih ponudbah, ki vključujejo ogled kulturnih znamenitosti, kulinarična in športna doživetja. Pri tem bi bilo potrebno vključiti tudi druge deležnike: turistično gospodarstvo, društva, izposojevalce koles, podjetja, ki se ukvarjajo s predelavo jekla ter tudi Zavod za šport z na novo urejeno športno zbirko.

Pri prodaji naših publikacij si pomagamo s spletno trgovino in se povezujemo z distributerji in založniškimi hišami. Povečati je potrebno prodajo publikacij, ki jih je še veliko v muzejskem skladišču, in sicer s popusti in ob določenih prireditvah. V muzejski trgovini je potrebno povečati ponudbo dokumentarnih in animiranih filmov s področja delovanja javnega zavoda.

Muzej ustvarja dohodek tudi z oddajanjem prostorov. Največ dohodka od najemov prinaša Kolpern. Želimo si, da bi se število oddanih dni konferenčne in banketne dvorane ohranilo ali celo povečalo. Potrebno bi bilo omogočiti najem prostorov za kulturne, športne in promocijske prireditve, za praznovanja obletnic in osebnih praznikov tudi v drugih muzejskih hišah.

V obnovljeni Bucelleni-Ruardovi graščini bo vzpostavljena konzervatorsko-restavratorska delavnica, ki bo izvajal preventivno konzervacijo in tudi restavriranje predmetov lastnik zbirk. Lahko pa bi s pomočjo dela na terenu in evidentiranja, lastnikom ponudili zaščito in obnovo njihovih predmetov v naši delavnici.

Cilj:
-ohraniti število obiska na dogodkih, razstavah in pedagoško-andragoškem programu v Slovenskem planinskem muzeju
-s promocijo in z novimi prireditvami znatno povečati število domačih in tujih obiskovalcev Liznjekove domačije, Kajžnkove hiše, Kasarne, Kosove graščine in Bucelleni-Ruardove graščine
-povečati dohodek od najemnin prostorov, storitev, publikacij in interaktivnih vsebin
-omogočiti nakup reprodukcij iz fototeke
-ponuditi lastnikom starih predmetov možnost konzervacije in restavriranja v muzejski delavnici

PROGRAMSKI RAZVOJ ZAVODA

Program dela Gornjesavskega muzeja Jesenice se bo ob upoštevanju poslanstva muzeja, strateškega načrta, pravnih podlag delovanja javnega zavoda, mnenj soustanoviteljic, zainteresirane javnosti osredotočal predvsem na tri stebre prepoznavnosti naših krajev: ŽELEZARSTVO, PLANINSTVO IN MEJA.

I. ŽELEZARSTVO

A)PREPOZNAVANJE IN OHRANJANJE KULTURNE DEDIŠČINE S PODROČJA ŽELEZARSTVA

Železarstvo ima na Slovenskem okoli tri tisoč letno zgodovino. Med območji, ki jih je železarska dejavnost, še posebej zaznamovala so kraji v Gornjesavski dolini in njeni bližnji okolici. Fužine so bile na Stari Savi, Javorniku, Plavžu, v Mojstrani, Beli Peči, Radovni, Trenti in Bistrici v Rožu. Fužinarstvo je v srednjem veku in na začetku novega veka spodbudilo preseljevanje ljudi in širitev znanja iz severno italijanskega ter koroškega območja. Zaradi fužinarstva so se naselja večala, razvijale pa so se tudi druge panoge predvsem rudarstvo, tovorništvo, drvarjenje in oglarjenje. 19. stoletje je bilo čas sprememb iz fužinarske v industrijski način proizvodnje. Ta prehod je uspel slovenskim krajem, ki so imeli železniško povezavo, energetski potencial in znanje. Gornjesavska dolina je imela vse tri pogoje. Znanje ji je prineslo svetovno slavo. Iznajdba postopka za pridobivanje feromangana je omogočila nadaljnji razvoj svetovne jeklarske industrije, omogočil je namreč boljšo kvaliteto jekla. Feromangan so prvič pridobili v plavžu na Javorniku, proizvajali pa so ga tudi v plavžu na Stari Savi. Za pregledovanje kakovosti feromangana so na Stari Savi leta 1875 odprli enega prvih kemijskih laboratorijev v Sloveniji.

Stara Sava je najbolj ohranjeno fužinarsko naselje v Sloveniji, zato ga je država leta 2019 razglasila za spomenik državnega pomena. Zaradi tega je upravičeno, da muzej na Stari Savi imenujemo Slovenski železarski muzej s posebnim poudarkom na fužinarstvu. Na tem območju je bil železarski obrat omenjen že v Ortenburškem rudarskem redu leta 1381, kontinuirano pa se je železarska in jeklarska dejavnost razvijala od 16. do 20. stoletja.

Na prehodu v 20. stoletje je Kranjski industrijski družbi uspel prehod iz fužinske v industrijsko proizvodnjo. Na Jesenicah, Javorniku, Blejski Dobravi in v Škednju pri Trstu je zgradila sodobne železarske in jeklarske obrate. Nekaj časa pa je bila tudi lastnica žičarne v Bistrici v Rožu. Pod vplivom železarne so se razvijali: promet, energetika, zdravstvo, strokovno izobraževanje, športna in kulturna dejavnost.

Kranjska industrijska družba je imela svoje železniško omrežje ozkotirnih in normalnotirnih prog. Najpomembnejša povezava Jesenice – Javornik je bila elektrificirana že leta 1906, kar jo uvršča med najstarejše elektrificirane proge v Evropi. Železarna je imela svoje hidro centrale in eno termo elektrarno. Država je zahtevala, da so rudarska in fužinarska podjetja poskrbela za zdravje njenih zaposlenih. Železarna je dala zgraditi prvo bolnišnico na Jesenicah. Število njenih pacientov, dispanzerjev, ambulant in zaposlenih se je širil, zato je železarna tik pred vojno začela na Plavžu graditi novo bolnišnico. Pri delu zdravstvenih služb

pomembno delo opravljajo medicinske sestre. Na Jesenicah so odprli prvo delovno mesto za prvo slovensko medicinsko in skrbstveno sestro Angelo Boškin. Železarna se je zavedala, da je napredek odvisen tudi od sposobnosti zaposlenih, zato je zaposlovala strokovni kader, štipendirala dijake in študente, vlagala v raziskovalno dejavnost in ustanovila svojo šolo. Eden od pogojev za zdravje in tudi delovno uspešnost je tudi redna telovadba. Železarna je podpirala športno dejavnost, organizirala letne in zimske športne igre, po drugi svetovni vojni pa je bila sponzor predvsem hokejskemu klubu.

Cilj:
-povečati število evidentiranih enot kulturne dediščine
-povečati število digitaliziranih, vrednotenih in konzerviranih predmetov v zbirkah s področja zgodovine železarstva, etnologije in umetnostne zgodovine.
-ohraniti gradivo o značilni arhitekturi industrijskih krajev (trafika, dimniki, stolpnice, železniška infrastruktura, delavnice)
-evidentiranje, zbiranje in ohranjanje kulturne dediščine, tako snovne kot nesnovne, s področja delavske kulture (predmeti, fotografije, zapisi, avdio-posnetki o delovnih postopkih, kulinariki, socialnih stikih, praznovanjih, tovarniški godbi, upodobitve industrijskih krajev).
-poskrbeti za urejenost in opremljenost depojev
-podaljšati najemno pogodbo s SŽ za depo tehniške dediščine na Kurilniški 21.

B)PREDSTAVLJANJE IN RAZUMEVANJE KULTURNE DEDIŠČINE S PODROČJA ŽELEZARSTVA

Zavod predstavlja kulturno dediščino s stalnimi in občasnimi razstavami, objavami v elektronskih in tiskanih medijih in s pedagoškim-andragoškim programom.

V Bucelleni-Ruardovi graščini bomo postavili stalno razstavo Slovenskega železarskega muzeja, ki bo poleg tehnološkega razvoja železarske in jeklarske panoge prikazoval razvoj raziskovalne dejavnosti, zdravstva, bivanjske kulture fužinarjev. Postavitev bo vključevala tako muzejske predmete kot tudi avdio-vizualne vsebine ter igrifikacijo. Ker želimo vsebino predstaviti najširši javnosti, bomo veliko pozornosti namenjali stalni pojavnosti v medijih, v znanih turističnih krajih in na sejmih. Veliko pozornosti se bo namenjalo izpeljavi pedagoško-andragoških vsebin v navezavi z vsebinami muzeja. Te vsebine bi izpeljali s pomočjo dijakov in študentov srednjih in visokih šol, fakultet, zlasti s področja zdravstva, medijev, informacijske družbe, gostinstva in turizma ter tehničnih smeri. V postavitvi laboratorija v obnovljeni graščini bi izvajali poskuse in ne samo s kemikalijami, ampak tudi z razumljivejšimi sredstvi iz vsakdanje rabe, na primer iz kulinarike.

V prireditvenem prostoru na Stari Savi je stalna razstava tehniške dediščine, ki jo od leta 2016 dopolnjujemo z na novo konzerviranimi enotami tehniške dediščine. Največ enot smo obnovili v letu 2020 v evropskem projektu LAS , v operaciji Naša industrijska dediščina naš ponos. Obnovili smo jih 15, razstavili pa 10. Ker so na stalni razstavi že obnovljene enote iz skoraj vseh obratov nekdanje jeseniške železarne, bo glavnina dela v vzdrževanju že obnovljenih eksponatov in njihova kvalitetna, zanimiva ter sodobna predstavitev javnosti. Muzej je vključen v evropski projekt InduCII, ki bo ponudil nove rešitve pri prezentaciji industrijske dediščine. Za enote, ki so že konzervirane in so v depoju, je potrebno urediti prostor za njihovo razstavljanje, v prvi vrsti na območju, kjer so služili svojemu namenu, ali

pa v depoju. Ostale enote pa je potrebno konzervirati v novih projektih, ki bodo vključevali tudi dijake in študente tehničnih smeri.

V Kasarni deluje stalna razstava Delavske kulture (delavska bivalna kultura), ki pa jo je potrebno dopolniti in jo narediti zanimive tudi za turiste. Dodatne razstavne prostore bi lahko pridobili z izselitvijo fototeke in pisarne v Kosovo graščino. Sestavni del delavske kulture je bilo praznovanje delavskega praznika, ki ga je zaznamoval nastop železarske godbe. Pred štirimi leti smo imeli občasno razstavo o godbi, ki je požela kar veliko zanimanja. Del stalne razstave, ki bi vključeval železarsko godbo, bi bila zanimiva tako za domačine kot tudi za turiste. Tudi lokacija je pravšnja. V Kasarni je namreč Glasbena šola Jesenice, v neposredni bližini pa je nekoč stala Korenova hiša, iz katere je prihajal Franc Koren, pevec pri ansamblu bratov Avsenik.
V Kolpernu in na trgu Stara Sava želimo organizirati dogodke, ki bi privabili obiskovalce iz Slovenije in tujine, ki bi se zaradi muzeja odločili za večdnevno bivanje v Gornjesavski dolini ali za ponovni obisk z družinami. Poleg občasnih razstav, bi pripravili nastope slovenskih in gostujočih godb, simpozije z mednarodno udeležbo in predstavitve novih dokumentarnih filmov s področja tehnike in raziskav družbe in narave. Nadaljevali bi s projekti in dogodki, ki so se obnesli: FesSTEELval, poletje na Stari Savi, postavitev vetrne peči in taljenje železove rude. Mogoče bi dodali še redne dogodke v povezavi s tehnično dediščino (kolesarjenje do spomenikov tehniške dediščine, srečanje starodobnikov, obisk restavratorske delavnice, eksperimenti, izdelovanje animiranih filmov s področja tehniške dediščine).

Cilji:
-prenova stalne razstave v Kasarni, dodati vsebine o delavskih godbah po Sloveniji
-postavitev in promocija stalne razstave v Bucelleni-Ruardovi graščini
-okrepiti pedagoško-andragoški program z delavnicami
-več dogodkov na Stari Savi, da bi naselje postalo prostor ustvarjalnega navdiha
-s pomočjo dijakov in študentov računalniških in oblikovnih smeri izdelati animirani film s področja železarstva
-povečati obisk muzejskih dogodkov
-večja prisotnost železarskih vsebin v elektronskih medijih
-nadgradnja Muzejskega časopisa, redne rubrike v časopisju
-ustvariti paket ponudbe, ki bi vključeval doživetje z industrijsko dediščino, obisk terena in kulinariko
-promocija tehniške dediščine
-zagotoviti dostopnost ranljivim skupinam s preureditvijo vstopov in prilagoditev razstav za slepe in slabovidne.
-izdelati spletne kataloge predmetov posameznih zbirk
-izdelati in objaviti video posnetke zaključenih občasnih razstav

II. PLANINSTVO

Življenje v alpskem svetu je bilo že od nekdaj tesno povezano z naravo. Ostri klimatski pogoji so zahtevali prilagoditev človeka na okolje, ki se je kazalo v njegovi bivanjski kulturi in njegovih dejavnostih. Naravne danosti in specifičen način življenja so privabila obiskovalce od drugod in tako omogočili razvoj planinstva, športa in turizma.

Muzej bo še naprej s svojim programov in dejavnostjo skrbel za prepoznavanje, ohranjanje, predstavljanje, razumevanje naravne in kulturne dediščine gornjesavske regije in planinske dediščine v širšem slovenskem prostoru.

A)PREPOZNAVANJE IN OHRANJANJE NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE S PODROČJA PLANINSTVA

1)NARAVNA DEDIŠČINA

Najboljši pričevalci geološkega razvoja Zemlje so fosili. Gornjesavski muzej Jesenice hrani paleontološko zbirko Jožeta Bediča. Amaterski zbiratelj je s pomočjo dr. Antona Ramovša zbral več tisoč kosov rastlinskih in živalskih fosilov iz različnih obdobij geološkega razvoja našega prostora. Čeprav so nekateri primerki edinstveni v Sloveniji in svetu, še niso inventarizirani. V zbirki prevladujejo primerki iz starega in novega zemeljskega veka, pomanjkljivo je obdobje srednjega zemeljskega veka.

Površje zemlje so izoblikovali endogeni in eksogeni dejavniki, med slednjimi so ledeniki, vode, veter, vremenski pojavi in vpliv človeka. Podoba gorskega, vodnega, rastlinskega in živalskega sveta se je spreminjala tudi skozi človeško zgodovino in se spreminja pred našimi očmi. Iz ohranjenega arhivskega gradiva in fototeke je moč beležiti spremembe v času in prostoru.

V sklop ohranjanja naravne dediščine sodita tudi vzgoja in izobraževanje obiskovalcev planinskega sveta. Muzej lahko z razstavno dejavnostjo, pedagoško-andragoškim programom in prisotnostjo na terenu in v medijih vpliva na ozaveščanje ljudi o načinih ohranjanja naravne dediščine.

Cilji:
-inventarizirati, digitalizirati in dopolniti paleontološko zbirko
-dopolniti zbirko mineralov in kamnin iz gradbišča Karavanškega cestnega predora
-zbrati arhivsko, filmsko, fotografsko gradivo o Triglavskem ledeniku, vodnem svetu (mokrišča, hudourniki, reke, ki izvirajo v alpskem svetu,), zanimivih podob v gorskem svetu
-zbrati sezname, fotografije in avdio posnetke živalskih vrst v gorskem svetu
-zbrati gradivo o rastlinskem svetu
-vzgajati in izobraževati ljudi o načinih ohranjanja naravne dediščine (smotrna uporaba energije, ravnanje z odpadki, zmanjšanje pritiskov na okolje)

2)KULTURNA DEDIŠČINA

ARHITEKTURA

Človekova povezanost z naravo se je kazala v njegovi bivanjski kulturi in dejavnostih. V alpskem svetu se je razvila specifična arhitektura, ki je bila prilagojena okoljskim značilnostim in je vključevala naravne materiale. Alpska arhitektura se kaže v gospodarskih poslopjih, stanovanjskih objektih in kozolcih. Gornjesavska dolina je bogata z arhitekturno dediščino. Muzej upravlja z objektoma, ki sta primera alpske arhitekture: Liznjekovo domačijo (alpska hiša z gospodarskim poslopjem) in Kajžnkovo hišo. Obenem pa naš zavod skrbi za ohranjanje elementov bivanjske kulture na terenu, tako da evidentira kulturno dediščino in si prizadeva, da se jo ohrani na mestu –in situ. Tako na primer pomaga pri konzervaciji in restavriranju predmetov v Pocarjevi domačiji.

DEJAVNOSTI V ALPSKEM SVETU

a)Kmetijstvo, gozdarstvo in domača obrt.

Alpski svet je njenim prebivalcem in obiskovalcem ponujal različne možnosti gospodarskega razvoja, športa in rekreacije. Še pred drugo svetovno vojno je prevladovalo kmečko prebivalstvo, ki se je ukvarjalo z živinorejo, obdelovanjem žitnih polj in gozdarstvom. Čeprav je večino kulturne dediščine s področja kmetijstva ohranjeno iz obdobja pred drugo svetovno vojno, to ne pomeni, da se je razvoj takrat ustavil. Človek si je pomagal z drugimi viri dohodka, pri svojem delu pa s strojno mehanizacijo. Pri ohranjanju dediščine in pri zbiralni politiki je bilo do sedaj povsem zapostavljeno področje tehničnega napredka podeželja. Pred industrijsko dobo so bili ljudje odvisni od dela svojih rok in vodnih pogonov. Gornjesavska dolina je bogata z vodami, zato je včasih delovalo veliko število mlinov in žag. Posebnost so bili mlini na horizontalno vodno pogonsko kolo v Gozd Martuljku. Spomin nanje je premalo ohranjen.

b)Turizem in šport

Alpski svet ni bil nikoli povsem zaprto območje. Skozi so vodile pomembne prometne poti iz južne in vzhodne v srednjo in zahodno Evropo. Od drugod je prihajalo blago in ljudje. Od konca 19. stoletja je v kraje Gornjesavske doline prihajalo vedno več ljudi zaradi lepot alpskega sveta. V njem so iskali mir, počitek ali pa navdih za umetniško ustvarjanje in za športne podvige. V Slovenskem planinskem muzeju prepoznavamo in ohranjamo kulturno dediščino s področja razvoja planinstva na rekreativni ravni, gorskega reševanja, vrhunskih plezalskih dosežkov slovenskih alpinistov in himalajcev. Alpski svet ni navdihnil le gornike, ampak tudi druge športnike. Potrebno bi bilo evidentirati, ohraniti in predstaviti predmete tudi teh obiskovalcev planin. Poslanstvo muzeja bi moral poskrbeti tudi za gradivo s področja razvoja turizma, fotografsko, arhivsko, audio-vizualno in predmetno gradivo o planinskih kočah, počitniških domovih, hotelih, prepoznavnih turističnih točkah in prireditvah.

Cilj:

- ponuditi lastnikom kulturne dediščine možnost konservacije in restavriranja v restavratorski delavnici, ki bo v obnovljeni Bucelleni-Ruardovi graščini.
-ponuditi lastnikom hišnih arhivov, da se listine transkribirajo, prevedejo in obrazložijo s pomočjo muzejskih strokovnjakov
-evidentirati, zbirati in ohraniti starejšo kmečko strojno mehanizacijo
-ohraniti nesnovno dediščino, evidentirati in predstaviti delovne postopke in tudi način življenja (kulinarika, socialni stiki)
-evidentirati, zbirati in ohraniti gradivo s področja razvoja turizma
-vzgajati in izobraževati ljudi o razvoju in pomenu kmetijstva, turizma in gorništva

B)PREDSTAVLJANJE IN RAZUMEVANJE NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE S PODROČJA PLANINSTVA

Geološka in paleontološka zbirka Jožeta Bediča se nahaja v Kosovi graščini. Ker je premalo znana širši javnosti, jo je potrebno z medinstitucionalnim projektom popisati in predstaviti z dopolnjeno stalno razstavo in sodobnimi pristopi. Projekt bi lahko vključeval Prirodoslovni muzej Slovenije, Slovenski planinski muzej in nekatere članice Univerze v Ljubljani. S pomočjo virtualnih vsebin bi lahko zbirko predstavili na občasnih prireditvah v drugih muzejih in na šolah, in tako spodbudili javnost za obisk stalne razstave v Kosovi graščini.

Muzej že dolgo ni pripravil nobene občasne razstave s področja geologije. Ker je aktualno kopanje druge cevi cestnega in popravilo železniškega Karavanškega predora, bi to tematiko vključili v občasno razstavo.

Predstavljanje kulturne dediščine s področja planinstva je na zelo visoki ravni, kar pričajo številke obiskovalcev na stalni razstavi (Vzpon na goro), občasnih prireditvah in na pedagoško-andragoških delavnicah. Zaradi posledic epidemije bo število upadlo. Več bo vsebin objavljenih na spletni strani. Z dopolnitvami stalne razstave in s pripravo virtualnih vsebin na spletu želimo ohraniti visoki nivo aktualnosti tem s področja planinstva.

Primeri alpske arhitekture so bivak, Liznjekova domačija in Kajžnkova hiša. V bivaku je zanimiv escape room, okoli njega je botanični vrt in izhodišče za ferato. Planinski muzej se je lepo vklopil v turistično gospodarstvo, kar je dobro za razvoj muzeja in celotne regije. Želja je, da bi podobno bilo tudi v ostalih muzejskih hišah. Alpska hiša v Kranjski Gori z etnološko dediščino in razstavo o Josipu Vandotu bi lahko povečala število obiska s prenovo stalne razstave, ki bi vključevala prikaze rokodelskih obrti, poleg etnoloških vsebin tudi pomembne zgodovinske dogodke. Potrebno bi bilo organizirati več atraktivnih dogodkov, kot na primer sprevod starih traktorjev. Pri naboru občasnih razstav je potrebno sodelovati z lokalno skupnostjo. Šoli ponuditi možnost, da ima lahko kakšen razred pouk tudi v muzejskih prostorih.
Razstava lokalne etnološke dediščine z rateško nošo in Jervahovo mizarsko zbirko ne prinaša želenega obiska. Obiskovalcem bi bilo potrebno ponuditi prostor doživetij in jih tudi motivirati z kulturno dediščino. Tesnejše bi moralo biti sodelovanje s turističnim društvom, lokalnimi gostinci in tudi vrtcem. Poživitev dogajanja v Kajžnkovi hiši bi lahko predstavljale občasne prireditve: razstava del vrtičanov in šolske mladine, spoznavanje sosednjih in drugih dežel (zgodovina, geografija, kulinarika, o Slovencih, ki živijo in delajo v teh deželah).

Cilji:
-posodobiti in promovirati razstavo fosilov v Kosovi graščini
-z občasno razstavno in drugo muzejsko dejavnostjo slediti aktualnemu dogajanju: na primer gradnja druge cevi Karavanškega predora
- v Muzeju Kranjska Gora vključiti temo o Ruski cesti preko prelaza Vršič
-v Muzeju Rateče predstaviti teme o spoznavanju kulture in kulinarike sosednjih držav
-podpreti festivale in projekte, ki so se obnesli, na primer GOROVENTURE, Svetlobni pojavi v gorah, dneve Alpske konvencije
-sodelovati pri tradicionalnih dogodkih v krajih Rateče, Podkoren, Mojstrana, Rute in Kranjska Gora.
-vsaj z enim dogodkom opozoriti na tehniško dediščino s področja uvajanje strojne mehanizacije na podeželju

III. MEJA

A)PREPOZNAVANJE IN OHRANJANJE KULTURNE DEDIŠČINE S PODROČJA ZGODOVINE, MEDNARODNEGA SODELOVANJA IN PRESEŽKOV ČLOVEKOVIH PSIHOFIZIČNIH SPOSOBNOSTI

Gornejsavska dolina je znana tudi kot obmejna regija, kar je v preteklosti prinašalo prednosti in slabosti. Slabosti so bile predvsem v času po prvi svetovni vojni, ko se je vzpostavila meja z obema državama, med drugo svetovno vojno zaradi nacističnega nasilja in po vojni zaradi različnih političnih sistemov ter zaradi še vedno prisotnega nacionalizma. Prednosti so zaradi poznavanja jezika in značilnosti sosednih dežel, večplastnega sodelovanja s sosedi in zamejci, razvoja prometa in turizma. Ne obstajajo samo politične, ampak tudi meje telesne zmogljivosti in meje pri dojemanja in sprejemanju sveta. Slovenci so premikali mejnike v razvoju vrhunskega športa (predvsem alpinizmu in kolesarjenju).

Cilj:
-ohraniti spomin na zgodovinske dogodke, ki so pripeljali do nastanka slovenske države
-ohraniti spomin na boj proti nasilju nad narodi, ženskami, predsodki
-poglabljati odnose s sosedi in Slovenci v zamejstvu in po svetu
-ohranjati kulturno dediščino s področja razvoja vrhunskega alpinizma
-ohranjati spomin na umetnostno-kulturne presežke
-digitalizirati fototeko

B)PREDSTAVLJANJE IN RAZUMEVANJE KULTURNE DEDIŠČINE S PODROČJA ZGODOVINE, MEDNARODNEGA SODELOVANJA IN PRESEŽKOV ČLOVEKOVIH PSIHOFIZIČNIH SPOSOBNOSTI

Politična, narodna, krajevna in mestna zgodovina je bila na stalnih razstavah nekoliko zapostavljena. V Kosovi graščini je bila stalna razstava o raznarodovalni politiki na Gorenjskem ter nacističnem terorju med letoma 1941 in 1945 postavljena že leta 1985 in do sedaj ni doživela nobene bistvene dopolnitve. Razstava v javnosti ni dosti poznana in tudi ne obiskana. Ker ni tujejezičnih napisov in vodičev, praktično ni dostopna za turiste. V Muzeju Kranjska Gora v Liznjekovi domačiji praktično ni zgodovinskih vsebin, kljub temu da vsako leto poteka zelo dobro obiskano in znano Srečanje pri Ruski kapeli. V Ratečah, ki so na skrajnem zahodnem delu Slovenije pa skoraj da ni vsebin o premagovanju meja človeških sposobnosti.

V Kosovi graščini bi bilo potrebno posodobiti stalno razstavo in jo razširiti v mestno zgodovino od 1929 do danes. Na stalni razstavi dati poudarek na odporu proti nasilju, razvoj šolstva in medijev, v Muzeju v Kranjski Gori vključiti vojaško zgodovino, v Ratečah pa o zgodovini sodelovanja med sosedi, zamejci in izseljenci. Na stalni razstavi bi bilo potrebno uvrstiti tudi zgodovino premagovanj meja. O premagovanju človeških sposobnosti imamo le simulator poletov na planiški velikanki. Mogoče se vključi tudi virtualni posnetek kolesarskega vzpona na Vršič ali pa vzdržljivostnega kolesarjenja po ZDA (v katerem je večkrat zmagal Jure Robič), posnetke globinskega potapljanja, skokov z elastiko in podobno.

Načrtujemo, da se v Kosovi graščini uredi knjižnica in fototeka. Potrebno je digitalizirati fotografsko gradivo in tisto neobčutljivo objavljati v slabši resoluciji na spletni strani. Spodbuditi, da bi ljudje s pomočjo muzeja sestavljali kronike posamezne družine, podjetja, šole in da bi svoje obletnice obhajali z obiskom muzeja.

Cilj:
-prenova stalne razstave o mestni zgodovini v Kosovi graščini
-objavljati fotografsko gradivo o zgodovini Jesenic
-promovirati obisk jeseniških stalnih razstav pri publiki, ki je povezana z mestom (šolanje, služba)
-nadaljevati z kvizom Iz zgodovine mesta Jesenic
-v Kajžnkovo hišo v Ratečah vključiti v razstavni in pedagoško-andragoški program teme o psihofizičnih sposobnosti ljudi in si pri tem pomagati s sodobnimi pristopi
-vpeljati nove prireditve
-v dejavnosti muzeja izpeljati čim več delavnic, predavanj, občasnih razstav, dogodkov, ki pomagajo pri spoznavanju različnih kultur in dežel.